

ROMULUS GUGA SAU VOCAȚIA TOTALITĂȚII

Dramatic Discourse and Stage Play in Romulus Guga's Theatre

Drd. Adriana Loredana POP (DAN)
Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș

Abstract: „The vocation of totality” is the expression associated to the profile of the writer Romulus Guga (1939-1983) from the Mures County, Romania. This expression intends to define his intention to fulfil by writing, knowing his varied forms and thus alternating from one to another in a natural manner without forgetting a personal theme inspired by universal values and having as a muse the human with his right to freedom. The attitude inspired from the role an author has to have, is present in his work, admitting that one cannot remain indiferent to the human oppression by history, socially and politically acting against the „absolutism carrying repression and aggression”¹. Romulus Guga is the writer that approached all the literary gendres at once, being a editor-in-chief to the cultural journal, „Vatra” for thirteen years.

Keywords: Romulus Guga, alternating genre, The vocation of totality

Romulus Guga s-a născut pe data de 2 iunie 1939 în orașul Oradea² ca fiu al Șarlotei Ercsey și al lui Ioan Guga ce avea ca profesie medicina. Studiile le efectuează în cadrul Liceului „Emanoil Gojdu” Oradea, începând cu anul 1946. Este marcat de moartea mamei fiind necesar a-și schimba domiciliul la Cluj-Napoca unde își va continua și studiile în cadrul Liceului „Gheorghe Barițiu”. Anul 1957 îl găsește student în cadrul Facultății de Filologie a Universității din Cluj-Napoca. În acest oraș, debutează literar și publicistic, ia contact cu personalități ale vieții universitare și literare precum Iosif Pervain și D.R. Popescu, având oportunitatea de a-l cunoaște pe Ion Agârbiceanu. Anul 1958 presupune debutul liric în revista *Tribuna*. Se formează literar în ambianța revistei *Steaua*, „sub supravegherea lui A.E. Baconsky și Mircea Zăciu, spirit tutelar fiindu-i și Lucian Blaga”³. Ca licențiat în filologie, 1962, va profesa în cadrul catedrei de limba și literatura română a Școlii Generale din comuna Măcicașu, județul Cluj și ca organizator cultural la Casa Universitarilor din Cluj între anii 1963-1967. Anul 1967 îl găsește angajat ca secretar

---

¹ Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, Ed. Humanitas, București, 1995, cap. al III-lea: Ideologie, Utopie și politică; *Eticul și politicul*, p. 293

² Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. a II-a, Ed. Albatros, București, 1977, p. 256

³ Rotaru Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. al III-lea, Ed. Minerva, București, 1971, p. 924

literar la Teatrul de Stat din Târgu Mureș relaționând cu lumea teatrului de care se simte profund atras, deși anul 1968 presupune apariția primului volum de poezii, *Bărci părăsite*.

La începutul anului 1971 este numit redactor-șef al reînființatei reviste literare *Vatra*, cu sediul acum în orașul adoptiv Târgu-Mureș. S-a dedicat publicațiilor și colectivului redacțional până în momentul dispariției, octombrie 1983. Inspirat de avântul acestui colectiv a luat ființă în 1972, pe lângă *Vatra*, un cerc de traducători a cărui activitate se concretizează în traduceri tipărite într-o rubrică dedicată traducerilor revistei și în câteva cărți apărute la editurile *Dacia*, Cluj-Napoca și *Kriterion*, București. El însuși a tradus, publicând mai întâi fragmente în reviste, din Sutö Andras, Jurek Becker, Giinter Grass, Willi Meinck. Colaborează publicistic la *Steaua*, *Tribuna*, *Echinox*, *Teatrul*, *Luceafărul*, *Orizont*, *România literară*, *Familia*, *Steaua roșie* (Târgu Mureș), *Flacăra* etc.

Anul 1970 marchează apariția primului roman, *Nebunul și floarea*, premiat de către Uniunea Scriitorilor, dar și al doilea volum de poezii *Totem*. Apoi debutează ca dramaturg cu piesa *Speranța nu moare în zori*, a cărei premieră a avut loc la Teatrul de Stat din Târgu-Mureș, secția română, în 1973. Din 1976 a făcut parte din Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din România. A fost distins cu ordine și medalii între care Ordinul Meritul Cultural (1981). Romanele și unele dintre piesele sale de teatru au fost traduse în limba maghiară, iar un grupaj de poezii i-a apărut, la propunerea Rosei Del Conte, în *Il Giornale dei poeti* (1960). Ordinea apariției cărților lui Guga reproduce parțial și ordinea în care scriitorul a abordat genurile literare fundamentale. Față de momentul debutului în genul liric, la 19 ani, atracția pentru scrisul în genul dramatic se manifestă, de asemenea, destul de timpuriu: laboratorul scriitorului înregistrează astfel de încercări încă din anul 1960, una dintre ele, *Moartea domnului Platfus*, rămasă inedită, fiind inclusă parțial în romanul *Adio, Arizona* (1974), iar alta, *Elefanții*, fragmentar, în alt roman, *Nebunul și floarea* (1970), „cazul unui alienat mintal care se crede mort, prezentat într-un condei ferm, trepidant la lectură, invitând la subînțelesuri simbolice”⁴. În aceeași perioadă, și îndeosebi după 1966, Guga scrie și publică în ziare și reviste clujene, cronici dramatice, organizează spectacole de poezie, încearcă o dramatizare după Dostoievski și citește intens studii de teatrologie, apoi lucrează în teatrul din Târgu Mureș. Receptarea scrisului său face vizibilă o situație ușor explicabilă: imaginea poetului („un poet împlinit”, cum va afirma Ștefan Aug. Doinaș), după două volume, va fi întrucâtva estompată de aceea a romancierului (îndeosebi prin

---

⁴ Ibidem, p. 923

Nebunul și floarea, iar aceasta, la rândul ei, de afirmarea dramaturgului, confirmată prin succesul spectacolelor și premiile obținute.

Cele două culegeri de versuri, *Bărci părăsite și Totem* (1970), nu cuprind întreaga creație a lui Guga, după cum se poate constata din ediția postumă de *Poezii* (1986). În aceeași situație se află creația romancierului: pe lângă scrierile publicate, arhiva sa păstrează, în diferite stadii de elaborare, alte trei romane, *Autopsie sentimentală*, *Străbunicul din cămară* și *Prințul incinerat*. Dramaturgia, editată postum în volumul *Evul Mediu întâmplător* (1984), cuprinde și două piese nepuse în scenă, pe lângă cele care i-au creat reputația, fiind jucate de numeroase teatre din țară. Viziunea operei sale este fundamental poetică, în sensul în care liricul, epicul și dramaticul își împrumută firesc atributele și mijloacele de configurare a reprezentării literare pentru a comunica intuiții, stări, idei, sensuri spirituale majore, unificatoare. Poetul din *Bărci părăsite și Totem* nu dramatizează stări, situații lirice, perspectiva sa este însă implicit dramatică prin coexistența și fuziunea contrariilor ireductibile ale condiției umane. Poetul percepe „singurătatea lumii-n care piere”, dar intuiește și un spațiu mitic regenerativ. În același sens, în epicul său, îndeosebi în romanul *Nebunul și floarea*, ca și în dramaturgie, autorul rămâne „un transfigurator liric al suferinței morale și al regenerării sufletești” (Mircea Iorgulescu). Dimensiunea poematică și alegorică se asociază unor modalități de dislocare a epicului prin componente marcate liric și dramatic.

Scriitorul experimentează în fiecare carte o „nouă formulă narativă” (D. Micu), dar întreg traseul creației sale este marcat de predilecția pentru reprezentarea unor situații-limită existențiale, eroii romanelor și ai dramelor fiind plasați în locuri care figurează spațiul închis, ospiciul (în *Nebunul și floarea*), azilul (în *Paradisul pentru o mie de ani*, 1974), cafeneaua (*Adio, Arizona*), în fond imagini-simbol ale unei lumi răsturnate, aflate în criză. Acestea servesc de „model probant” (Dan Culcer) al parabolei configurate în romane sau în drame. Acțiunea, istoria în accepția consacrată lipsesc, dinamica evenimentelor include falii, dislocări și discontinuități. Romanele și dramele sunt astfel mai degrabă meditații, confesiuni, dezbateri despre viață și moarte, demnitate, singurătate, puritate morală. Deseori „eroii nu mai au nume”, devin funcții, roluri, ca în cea mai bună dintre scrierile lui Guga, *Nebunul și floarea*, un „generos text-macă” (Const. Ciopraga) pentru majoritatea celorlalte.

Se observă personalitatea plurivalentă a scriitorului Romulus Guga care nu a fost doar prozator și dramaturg, dar a scris și poezie, a fost și traducător, teoretician, mentor, afirmându-se și în planul social – politic.

Mărturie îi stau și medaliile R. S. România din 1971, 1972, 1974, 1981, iar în ceea ce privește romanul *Nebunul și floarea* a primit în 1970 premiul Uniunii Scriitorilor din România. În anul 1973 în cadrul Festivalului pentru tineret – Piatra Neamț, *Speranța nu moare în zori* a fost „încoronată” cu *Marele premiu de teatru*. I s-au mai acordat premii la *Festivalul internațional de teatru de televiziune* în anul 1975, la Praga; premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor pentru *Noaptea cabotinelor* tot în anul 1975; premiul A.T.M. la *Festivalul de dramaturgie românească actuală* de la Timișoara, pentru piesa *Amurgul burghez*–1983. Concomitent, scriitorul Romulus Guga a făcut parte din filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România încă de la debutul ei⁵.

„Onorurile, academizările, transformarea scriitorului într-un funcționar înalt sau mai mărunț este un lucru nesănătos”⁶, afirma Romulus Guga. Deși aceasta îi era credința totuși aceste premii i-au fost înmânate pentru activitatea sa, pentru roadele unei munci născute din talentul său contopit cu apriga dorință de a schimba ceva în literatură tocmai prin înfățișarea vieții omului respectivei epoci, a realității, alegând astfel drumul adevărului pentru el opera însemnând tocmai dovada curajului de a spune adevărul. Acesta reprezenta idealul său ce l-a ridicat pe un „pedestal” în literatură dar și în societate, timpul și trecerea lui nefăcând altceva decât să întărească rădăcinile locului pe care îl ocupă în istorie, opera sa fiind obiect de analiză a criticii literare și teatrale, în mai mult de două sute cincizeci de referințe. Teatrul său este considerat un teatru politic în care totuși se face simțită imaginația poetică și utilizarea parabolei filozofice. În acest caz se înscriu : *Speranța nu moare în zori* – debutul propriu-zis ca dramaturg prin această

---

⁵ Uniunea Scriitorilor din România a luat ființă în anul 1949, iar Filiala Târgu-Mureș a U.S.R. a fost înființată în anul 1968. Primii scriitori români ce au făcut parte din filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România au fost Zeno Ghițulescu și Romulus Guga, după care au devenit membri ai filialei și scriitorii Mihai Sin și Dan Culcer. Până în anul 1995 a existat o singură secție a filialei Târgu-Mureș, după care s-a trecut la organizarea acestei filiale pe două secții, secția română și secția maghiară. De-a lungul timpului, scriitorii de expresie română din cadrul filialei au înființat cenacluri literare (Cenaclul „Liviu Rebreanu”, apoi Cenaclul „Romulus Guga”), au publicat în antologii colective, au editat cărți care au avut un impact notabil la nivel local și național. Un alt eveniment important în viața filialei Mureș a U.S.R. l-a jucat revista „Vatra”, înființată, în noua sa serie, în anul 1971. În paginile revistei au publicat cei mai importanți scriitori români din acest spațiu geografic, publicația contribuind la afirmarea valorilor literare și culturale din cadrul filialei Târgu-Mureș a U.S.R. O altă publicație culturală de o reală importanță a fost revista „Târnava”. Secretarii secției române ai filialei Mureș a U.S.R. au fost: Cornel Moraru (1995-2001) și Zeno Ghițulescu (2001-2005). Din anul 2005, Zeno Ghițulescu devine președinte al Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România.

⁶ Nicolae Băciuț, *Anotimpul probabil*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 1995, p. 59

piesă de atitudine; *Noaptea cabotinelor*, *Evul mediu întâmplător*, *Amurgul burghez*. Teatrul înseamnă la rândul său artă, iar Romulus Guga în calitate de dramaturg a fost, este și va rămâne un artist: „în artă e nevoie de un pas înainte, fără tabuuri, un pas pentru care merită să te sacrifici, și eu, în ceea ce mă privește, nu-mi voi găsi liniștea până când, în pagina mea scrisă, nu voi contribui cu minima fărâmbă la ceea ce cred că va fi literatura de mâine a României”⁷. A fost un nucleu al vieții scriitoricești târgu-mureșene așadar în acest oraș a fost organizat Simpozionul Național *Romulus Guga* în 1984, 1986, 1988, 1993 pentru ca în anul 1993 să se înființeze tot în acest oraș Fundația Culturală *Romulus Guga*, ocupându-și locul cuvenit în rândul personalităților târgumureșene.

Ioan Slavici, I.L. Caragiale și George Coșbuc s-au unit în anul 1894 pentru a edita o „nouă foaie” de literatură și cultură românească. Munca acestor trei personalități ale literaturii noastre va fi preluată în anul 1971 de către scriitorul transilvănean Romulus Guga ce treptat își găsește locul în planul mureșean, debutând acum a într-o nouă arie, nu complet nouă deoarece experiențe anterioare existau prin preajma colaborărilor la *Steaua*, *Tribuna*, *Echinox*, *Teatrul*, *Luceafărul*, *Orizont*, *România literară*, *Familia*, *Steaua roșie* (Târgu Mureș), *Flacăra*, dar nimic anterior nu l-a angajat la o responsabilitate atât de adâncă publicistic: funcția de redactor-șef în cadrul acestei publicații va fi bine înfăptuită de către poetul-dramaturg-romancier, căruia acum i se mai oferă o șansă de a-și exprima personalitatea plurivalentă, forța multipotentă, spiritul devorator de aspecte diferite ale realității și ale activității intelectuale. Începând cu luna aprilie a acestui an și până în anul morții, 1983, Guga își va îndeplini toate îndatoririle și mai mult față de colegii de redacție și față de publicul cititor, față de hârtia ce se dorea tipărită într-un fel anume căci, trebuie menționat, timpul era favorabil doar celor angrenați în mentalitatea comunistă. Libertatea scrisului exista doar în perimetrul comunist, „partidul” având controlul și conducerea asupra tipăriturilor și intențiilor scriitorilor. Firescul situației presupune astfel o muncă rodnică și o împlinire pe măsură. Primele trei pagini ale înnoitei publicații sunt dominate de tributul social-comunist, pentru ca a doua jumătate a celei de-a treia pagini să conțină adevăratele intenții ale revistei într-un articol intitulat *Cuvinte de început* și semnat Vatra⁸ și care debutează cu o conturarea unei intenționalități firești, „se simte uneori nevoia unei ordonări a timpului trecut sub semnul timpului prezent. Momentul a venit și trebuie să scriem despre timpul care ne unește,

---

⁷ Adrian Păunescu, *Sub semnul întrebării*, Editura Cartea Românească, București, 1979, p. 286

⁸ *Cuvinte de început*, Vatra, serie nouă, anul I, nr. 1, aprilie 1971, p. 3

părtași la acțiunea de afirmare a valorilor spirituale românești pe aceste meleaguri.”⁹ „Iubirea de neam și dăruirea de sine”¹⁰ sunt motoarele acestei activități ce trebuie să se răsfrângă de la generațiile anterioare mai departe către cele viitoare, prin intermediul celor din prezent. Articolul aduce cu sine aprecierea tuturor celor care s-au luptat pentru perpetuarea valorilor românești, de la țăranul păstrător de grai autentic, pâna la soldații ce și-au vărsat sângele pentru această conservare de patrie și până la intelectualii ce asigură prin munca lor scrisă transmiterea acestor valori. Iubirea de glie și de popor se impune a fi perpetuată, căci pentru ea s-au luptat Petru Maior și Gheoghe Șincai. Motivația păstrării acestui titlu este nu doar aceea a continuării „foii ilustrate de familie” ci și puterea cuvântului în sine, „o punte peste timp”, „întotdeauna flacăra”, „statornicie nezdruncinată din care se vor hrăni mâine vremurile. Aceste cuvinte vor însemna într-o zi cuvinte de început.”¹¹

Într-adevăr, premoniția redacției *Vetrei* din 1971 se dovedește a fi reală, cuvintele acestea sunt „cuvintele de început” în descrierea vieții publicistice ale scriitorului Romulus Guga ce, alături de colegii de redacție, se angajează la o mare responsabilitate de a transmite dinspre trecut și înspre viitor cultura română prin paginile acestei „reviste lunare editate de Comitetul pentru cultură și artă al județului Mureș” și căreia Romulus Guga îi va rămâne devotat până în anul morții sale, 1983.

*Bătrânul, marea și pisica*¹² este titlul articolului despre Ernst Hemingway, față de care publicistul nutrește respect din momentul regăsirii în tematica sa, în tehnica sa scriitoricească, dar și în crezul său deoarece „n-a suferit minciuna, nedreptatea (...). Toată viața lui este viața unui reporter”¹³, însemnând un ideal pentru un publicist ce se dorește a reda realitatea prin filtrul său, fiind mereu în rândul din față ca un om ce-și asumă condiția sa și a neamului său, un participant activ la propria epocă chiar și cu riscul vieții. De la Hemingway, Romulus Guga a preluat „memorabilele cuvinte: „că omul poate fi distrus, dar înfrânt niciodată!”¹⁴ și setea de realitate socială spre pulsul concretului, „mă împinge irezistibil în stradă”¹⁵. Implicarea de orice fel, îndrumarea culturală, scrisul neobosit și uneori grăbit l-au transformat pe Romulus Guga în

---

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Romulus Guga, *Bătrânul, marea și pisica*, Manuscris, Vatra, an III, nr. 2(23), 20 februarie 1973, p. 5

¹³ Ibidem

¹⁴ Idem.

¹⁵ Id.

scriitorul total veșnic preocupat de găsirea formei perfecte ce-i poate transmite mai sigur, mai direct crezul.

Listă bibliografică:

Bachelard, Gaston, *Dialectica spiritului științific modern*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986

Băciuț, Nicolae, *Anotimpul probabil*, Editura Tipomur, Târgu – Mureș, 1995

Blaa, Lucian, *Despre conștiința filozofică*, Ed. Facla, București, 1974

Calion, Ion, *Evul mediu întâmplător*, *Vatra*, nr.20, mai 1980

Cristea, Mircea, *Condiția umană în teatrul absurdului*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1997

Crohmălniceanu, Ov.S., *Literatura română și expresionismul*, Ed. Eminescu, București, 1971

Deleanu, Horia, *Arta regiei teatrale*, Ed. Litera, Buc., 1987

Diaconescu, Romulus, *Dramaturgi români contemporani*, Craiova, Ed. Scrisul românesc, 1983

Freud, Sigmund, *Opere, I: Totem și tabu, Moise și monoteismul, Anxietate în civilizație, viitorul unei iluzii*, trad. lb. rom. și introducere de dr. Leonard Gavriliu, Ed. Științifică, București, 1991

Ghițulescu, Mircea, *O panoramă a literaturii dramatice române contemporane*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1984

Guga, Romulus, *Evul mediu întâmplător: piese de teatru și comentarii asupra lor*, Ed. Eminescu, București, 1984

Guga, Romulus, *Festival*, Piatra Neamț, 14 iunie, 1973

Guga, Romulus, *Bătrânul, marea și pisica*, *Manuscris*, *Vatra*, an III, nr. 2(23), 20 februarie 1973

Horea, Ion, *O noapte și un fir de praf*, *România literară*, nr.X, 27 octombrie, 1977

Kant, Immanuel, *Despre frumos și bine*, selecție, prefață, note de Ion Ianoși, vol. I-II, Minerva, București, 1981

Mauron, Charles, *De la metafore obsedante la mitul personal*, trad. de Ioana Bot, Cluj-Napoca, Dacia, 2001

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Ed. Saeculum I.O., București, 2000

Moraru, Cornel, *Semnele realului*, Ed. Eminescu, București, 1981

Munteanu, Cornel, *Romulus Guga. Polifonia unei voci*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 1998

Petrescu, Camil, *Modalitatea estetică a teatrului*, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971

Poulet, Georges, *Metamorfozele cercului*, Ed. Univers, București, 1987

Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Ed. Humanitas, București, 1995

Sebastian, Mihail, *Întâlniri cu teatrul*, studiu introductiv și antologie de Cornelia Ștefănescu, București, Minerva, 1969

XXX, *Vatra*, serie nouă, anul I, nr. 1, aprilie 1971